MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta ta' l-24 ta' Frar, 2005

Citazzjoni Numru. 1019/2003

A

vs

B

Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 6 ta’ Ottubru 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi peress illi l-kontendenti kkuntrattaw zwieg fit-tmienja u ghoxrin (28) ta’ Frar tas-sena elf disa’ mija u sebgha u tmenin (1987), skond certikat hawn anness u mmarkat bhala Dok. “A”, minn liema zwieg twieldu zewgt itfal u cioe’ Michela Pia li twildet nhar is-6 ta’ Gunju 1990 u Gianluca li twieled nhar it-3 ta’ Settembru 1994;

Illi l-kunsens tal-konvenut kien vizzjat b' difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tieghu, jew b' anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligi essenzjali taz-zwieg;

Illi l-kunsens inkiseb bl-eskluzzjoni posittiva taz-zwieg innifsu tant illi hajja matrimonjali giet fix-xejn fi zmien qasir;

Illi, l-istess attrici tablet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddiecidi z-zwieg ikkuntrattat bejn il-partijiet fit-28 ta' Frar 1987 huwa null u bla effett *ai termini* tal-**artikolu 19 (d) u (f) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta;**

Bl-ispejjez, kontra l-konvenut li huwa minn issa ngunt in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici, il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti a fol. 3 u fol. 4 tal-process.

Rat id-dokumenti kollha esebiti.

Rat id-digriet tal-affidavit moghti fit-2 ta' Dicembru 2003, fejn il-Qorti pprefiggiet lill-partijiet tlettin (30) gurnata sabiex jipprezentaw il-provi kollha li jistghu permezz tal-procedura tal-affidavit.

Rat il-verbal datat 17 ta' Frar, 2004 fejn il-Qorti kkonfermat id-digriet taghha tat-2 ta' Dicembru 2003.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut B, datata 17 ta' Frar 2004, a fol. 13, fejn ecipixxa bir-rispett:

i. Illi l-eccipjenti jaqbel li z-zwieg ikkuntrattat bejnu u bejn l-attrici fit-28 ta' Frar 1987 huwa null, pero' mhux minhabba htijiet imputabbli lill-istess eccipjenti kif allegat mill-attrici, izda minhabba htijiet imputtabbli lill-attrici.

Ghalhekk l-eccipjenti m' ghandux jigi kkundannat ihallas l-ispejjez tal-kawza.

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenut u l-lista ta' xhieda a fol. 14 tal-process.

Rat in-nota tal-attrici A, datata 22 ta' Marzu 2004, a fol. 15, li permezz taghha prezentat l-affidavit taghha u ta' Irene Zahra.

Rat il-verbal datat 1 ta' April 2004.

Rat il-verbal datat 10 ta' Gunju 2004, fejn Dr. Ruth Scott infurmat lill-Qorti li se tipprezenta l-affidavit tal-konvenut fi zmien sittin (60) gurnata u l-kawza giet differita ghas-sentenza ghall-24 ta' Frar 2005.

Rat in-nota tal-konvenut B, datata 20 ta' Settembru 2004, li permezz taghha prezenta l-affidavit tieghu.

Rat il-provi kollha prodotti.

Rat id-dokumenti kollha esebiti.

Rat l-atti kollha l-ohra tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

I) PROVI PRODOTTI.

Rat l-affidavit tal-attrici **A** u l-affidavit tal-habiba tal-istess attrici **Irene Zahra**, tali affidavit gew prezentati permezz ta' nota datata 22 ta' Marzu 2004 u jinsabu minn fol. 16 sa fol. 24 tal-process.

Rat ukoll l-affidavit tal-konvenut **B**, li gie prezentat permezz ta' nota datata 20 ta' Settembru 2004.

II) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-azzjoni attrici hija bbazata fuq dak li jipprovdu l-**artikolu 19 (1) (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** u cjoe` l-**Att dwar iz-Zwieg**.

Illi l-**artikolu 19 (1)** jipprovdi li *"b'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-*

(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'diffett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

(f) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewwga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg.

Illi *nonostante* li ma saritx opposizzjoni ghall-annullament ta' dan iz-zwieg *da parte* tal-konvenut B, xorta din il-Qorti ghandha tezamina jekk it-talba attrici hijiex legalment fondata, u dan ghaliex l-istitut taz-zwieg huwa l-bazi li fuqu hija mibnija s-socjeta` nostrali.

Illi infatti fis-sentenza **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) inghad:-

"Illi ghalhekk din il-Qorti xorta ghandha tidhol sabiex akkuratament tezamina l-provi sabiex tara u fl-ahharnett tiddeciedi jekk l-provi prodotti wasslux ghall- konvinciment morali fil-gudikant li jaccetta t-talba attrici ghan-nullita' tal-istess zwieg".

Illi dan ghandu sinifikat iktar partikolari f'kazijiet ta' din ix-xorta ghaliex anke fil-kaz ta' ammissjoni tat-talbiet attrici f'kaz ta' nullita' ta' zwieg fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (A.C. 15 ta' Jannar, 2002 - Citaz. Nru: 165/95/VDG) gie affermat il-principju *"din il-Qorti ma kenitx tkun ezonerata milli tisma', u naturalment tezamina u tivvaluta, il-provi sabiex*

*tassigura ruhha li hemm bazi legali ghall-annullament mitlub (ara **"A Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri"**, (Prim'Awla, 4 ta' Novembru 1994); **"Carmel sive Charles Camilleri vs Teresa Camilleri",** (Prim' Awla, 3 ta' Ottubru 1995); **"Evelyn Agius vs John Borg"**, (Prim' Awla, 4 ta' Ottubru 1995); **"Emanuel Camilleri vs Carmen Camilleri"**, (Prim' Awla, 10 ta' Novembru 1995**); "Isabelle Zarb vs Stephen Attard"**, (Prim' Awla, 21 ta' Novembru 1995); **"Terrence Richard vs Maria Concetta Richard nee' Goodlip"**, (Prim' Awla, 22 ta' Frar 1996); **"Alfred Tonna vs Maria Tonna"**, (Prim' Awla, 31 ta' Jannar 1996); **"Bernardette Debono xebba Gauci vs Mario Debono"**, (Prim' Awla, 16 ta' Settembru 1996)".*

Illi l-attrici ssottomettiet illi z-zwieg bejnha u bejn il-konvenut ghandu jigi dikjarat null *inter alia* abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255** li jghid li hemm nullita' taz-zwieg:-

"(d) jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".

Illi dwar dan is-sub-artikolu din il-Qorti kif presjeduta diga' kellha okkazjoni tezaminah, u ghalhekk taghmel referenza ghas-sentenza **"Joseph Borg vs Maria Nicolina Cutajar gia` Borg"** (Cit. Nru. 1564/97/RCP – deciza fil-21 ta' Ottubru 1999) u ghall-principji hemm enuncjati.

Illi fis-sentenza **"Kevin Spiteri vs Avukat Dr. Renzo Porella Flores et noe"** (Cit. Nru. 2443/97/RCP – deciza 18 ta' Jannar 2000) il-Qorti ghamlet referenza ghall-espozizzjoni ta' **Viladrich**:

"Thus, there is grave lack of discretion of judgement when it is proven that a contracting party lacks intellectual and volitional maturity necessary to discern, in view of binding oneself in an irrevocable manner, the essential rights and

duties of marriage, which are the object of mutual surrender and acceptance. The discretion of judgement refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" ***(Viladrich, P.J.,*** **"Matrimonial Consent in Code of Canon Law Annotated."** (Montreal, 1993), p. 686).

Illi kwantu ghall-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u invarjabbilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Dawn huma
*"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (**Viladrich, P.J.,** op.cit., pg. 687).*

Illi wkoll fis-sentenza **"Alexandra sive Sandra Farrugia vs Raymond Farrugia"** (P.A. (VGD) 10 ta' Settembru 1997) inghad wkoll li:

"Kwantu ghad-difett serju ta' diskrizzjoni ta' gudizzju – ***Art. 19 (1) (d)*** *– biex ikun hemm nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju jrid ikun hemm inkapacita' psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti,*

*jew li jiddeciedi liberalment, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali **(“Isabelle Zarb vs Stephen Attard”** – P.A. 21 ta’ Novembru 1995). Mhix ghalhekk kwistjoni ta’ nkompatibilita’ ta’ karattru, jew ta’ decizjoni jew decizjonijiet zbaljati. Il-paragrafu **(d)** ikompli jitkellem dwar “anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg”. Il-Qorti tosserva li l-ligi taghna tirrikjedi mhux biss anomalija psikologika tkun wahda serja, izda li tkun taghmilha mpossibbli mhux sempliciment difficli, li wiehed jaqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg ossia jassumihom”.*

Illi ghalhekk b’difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta’ immaturita` li parti jew ohra fiz-zwieg tista’ tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku **(“Nicholas Agius vs Rita Agius gia Caruana”** – P.A. (VDG) tal-25 ta’ Mejju, 1995).

Illi li kieku l-legislatur irrikjeda maturita` shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta’ *“discretio judicii”* hu kuncett guridiku ntrinsikament marbut mal-kapacita` ta’ parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg. Kif jispjega l-gurista **Colagiovanni** meta sostna li:-

*“Il matrimonio, in quanto patto ossia “foedus” … … … richiede una capacita` intelletuale e volitiva al di sopra di ogni altro contratto che e` per lo meno rescindibile, in casi determinati dalla legge, richiede quindi una integrita` di mente e di liberta`, dato che … … … si tratta di assumersi una “servitus” per tutta la vita” (**Forum**, 1990, Vol. 1 part I, p. 72).*

Illi pero`, kif gia inghad, b’immaturita` jew difett serju ta’ diskrezzjoni ta’ gudizzju id-dottrina u l-gurisprudenza “*non si riferiscono ad una piena e terminale maturita`, non esigono nei nubenti una conoscienza perfetta ed esaustiva di cio` che comporta il matrimonio, non richiedono una preveggenza chiara ed assoluta di cio`*

che puo compartare la vita coniugale, ne` un perfetto equilibrio volitivo-affettivo, ne` infine una conscienza perfetta delle motivazioni della scelta matrimoniale. Ecco perche` riesce piu` appropriato l' uso del termine discrezione di giudizio, che fa riferimento ad un certo discernimento ma non implica il raggiungimento di una maturita` piena" ***(Pompedda, M.F., "Il Consenso Matrimoniale in Grocholewski"** – **Pompedda – Zagglia, "Il Matrimonio nel Nuovo Codice di Diritto Canonico"*** *(Padova, 1984), p. 46).*

Illi kif gie affermat diversi drabi minn din il-Qorti, inkluz fis-sentenza **"Alessandra sive Sandra Mc Monagale qabel Mamo vs Mario Mamo"** (P.A. (VDG) 26 ta' Ottubru 2000) ikun hemm id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fis-sens ta' l-ewwel parti tal-paragrafu **(d)** imsemmi kemm-il darba jirrizulta li, *"fil-mument ta' l-ghoti tal-kunsens matrimonjali, parti jew ohra tkun priva b'mod sostanzjali, ossia gravi, minn dik il-fakolta` kritiko-estimativa jew kritiko-valutativa dwar l-oggett tal-kunsens taz-zwieg, jew minn dik il-maturita` affettiva li hija presuppost ghal ghazla libera dwar l-imsemmi oggett. Id-difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju, ghalhekk, ma hux semplicement nuqqas ta' hsieb, nuqqas ta' riflessjoni; anqas ma jfisser li wiehed jaghmel ghazliet jew jiehu decizjonijiet zbaljati – in fatti decizjoni jew ghazla zbaljata hi perfettament kompatibbli ma' diskrezzjoni ta' gudizzju" (ara,* ***"Emanuel Camilleri v. Carmen Camilleri"****, P.A., 10 ta' Novembru 1995).*

Illi l-istess sentenza tkompli tghid *"Li parti fiz-zwieg ma tkunx fehmet sufficjentement, fis-sens li ma tkunx hasbet bizzejjed jew ma tkunx irriflettiet bizzejjed fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali tal-hajja mizzewga, ma jammontax necessarjament ghal difett (serju) ta' diskrezzjoni ta' gudizzju* ***("Selina-Maria Vella Haber v. Joseph Gatt"****, P.A., 15 ta' April 1996)".*

Illi ghalhekk biex ikun hemm in-nuqqas jew difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju kif ravvizat fl-**artikolu 19 (1) (d)** irid ikun hemm l-inkapacita` psikika (mhux necessarjament anomalija psikologika fis-sens mediku /

psikjatriku) jew kostituzzjonali li wiehed jaghraf u jirrifletti, u li jiddeciedi liberament, fuq l-oggett tal-kunsens matrimonjali (ara f'dan is-sens, fost ohrajn, **"Jacqueline Cousin v. Bernard Simler"**, P.A., 3 ta' Gunju 1998; **"Roseanne Cassar v. Kenneth Cassar",** P.A. 19 ta' Ottubru 1998; u **"Carmelo Grima v. Mary Andrews"**, P.A., 2 ta' Novembru 1998).

Illi proprju ghalhekk ukoll il-legislatur jirrikjedi li d-difett ta' diskrezzjoni jrid ikun wiehed serju u l-anomalija psikologika tkun wahda serja.

Illi kif jispjega ***Bersini**,* id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

*"La piena avvertenza e il deliberato consenso … … … La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita` di giudizio e la maturita` affettiva … … … La maturita` di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all' atto da compiere, agli obblighi essenziali da assumersi e ai doveri coniugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita` affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita` che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta` e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi` una mancanza di consenso libero (immaturita` affettiva) e ponderato (immaturita` di giudizio)" **(Bersini, F., "Il Diritto Canonico Matrimoniale."** (Torino, 1994), p. 97).*

Illi l-istess awtur, imbaghad ikompli jispjega dwar kemm irid ikun serju d-difett ta' diskrezzjoni biex wiehed ikun jista' jghid li hemm id-difett fil-kunsens u l-konsegwenti nullita` taz-zwieg:-

"Se ci si chiede quale grado di discrezione di giudizio possa ritenersi proporzionato al matrimonio, rispondiamo anzitutto che, sia per la conoscenza intellettiva come per la deliberazione volitiva, dovra' essere maggiore di quello

richiesto per peccare mortalmente e per stipulare gli altri contratti. Il motivo sta nel fatto che il consenso matrimoniale riguarda obbligazioni che si proiettano nel futuro ed e` ordinato all' assunzione di uno stato di vita che incide su tutta l' esistenza con un contratto perpetuo e irrescendibile che comporta una serie di gravi obblighi ad esso inerenti. Per dare un valido consenso, non e` sufficiente il grado di ragione col quale speculativamente uno sappia che cosa e` il matrimonio; e` necessaria la maturita` di giudizio capace di ponderare in concreto i doveri e i diritti che uno deve assumersi per tutta la vita. In altri termini, e` necessaria la discrezione non tanto per l' atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni che da quell' atto derivano. Una discrezione che impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico, religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l' eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrate, per qualsiasi motivo, la capacita` intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravamente alterata o addirittura mancante, si dovra` ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio" (ibid. pp. 97-98).

Illi hawnekk il-Qorti, pero`, tixtieq tippreciza li ghazla libera, kunsens hieles, ghar-rabta taz-zwieg mhux sinonimu mal-kuncett ta' ghazla facli, u dan kif gja gie indikat fis-sentenzi fuq kwotati, tant li nghad li:-

"… … ... se il sogetto non e` in grado di superare [i] condizionamenti interiori, allora si dira` che la scelta di lui non e` stata libera; lo sara` invece qualora pur pressato da tali impulsi provenienti dal proprio psichismo, da un' affettivita` non sufficientemente matura o anomala, e quindi anche di fronte a conflitti interiori, sara` stato capace di superarli, di dominarli razionalmente, di scegliere con autonomia ... ... In ogni caso, i nubenti

debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe` col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa` coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei riguardi della prole" (***Pompedda, M.F.,*** **"Incapacita` di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento."** (Bologna, 1991), pp. 231, 233).

Illi kwantu ghad-difett fil-kunsens dovut ghall-anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, il-ligi taghna, bhad-dritt kanoniku **(Can. 1095 (3))** tirrekjedi mhux semplici diffikulta` izda impossibbilta` li wiehed jaqdi ossia jassumi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg. Inkapacita` jew impossibbilta` vera f'dan il-kuntest hi ipotizzabbli biss fil-prezenza ta' anomalija psikologika serja li, independentement minn kif wiehed jaghzel li jiddefiniha jew jiklassifikaha fil-kamp tal-psikjatrija jew tal-psikologija, tintakka sostanzjalment il-kapacita` *"di intendere e / o di volere". "L' incapacita` di assumere gli oneri essenziali della vita coniugale"*, jghid **Bersini,** *"rende la persona inabile al matrimonio, anche nell' ipotesi … … … che al momento di contrarre le nozze abbia avuto la discrezione di giudizio sufficiente per un valido consenso" (op. cit., p. 99).*

Illi ghal dak li jirrigwarda l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg, din il-Qorti tifhem li, fin-nuqqas ta' definizzjoni jew indikazzjoni fil-**Kap. 255**, dawn l-obbligazzjonijiet essenzjali huma dawk li fis-socjeta` Maltija dejjem u nvarjabilment gew ritenuti bhala l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg.

Illi dawn huma *"the obligation concerning the conjugal act or carnal union, as bodily union and basis of procreation; the obligation of the community of life and love as an expression of the union between man and woman, mutual well-being, which is inseparable from the provision of an environment conducive to the reception and education of children; and the obligation to receive and bring up children within the context of a conjugal community. It is*

*important to remember that these essential obligations must be mutual, permanent, continuous, exclusive and irrevocable so that there would be incapacity if one of the contracting parties should be, due to a psychological cause, incapable of assuming these obligations with these essential characteristics" (**Viladrich, P.J.**, op. cit., p. 687).*

Illi tal-istess portata huma s-sentenzi **"Anthony Gaffiero vs Juanita Gaffiero nee' Sultana"** (P.A. (VDG) 17 ta' Novembru 2000 u **"Anna Galea vs John Walsh",** (P.A. (VDG) tat-30 ta' Marzu 1995). Inerenti, ghalhekk, f'dawn l-obbligazzjonijiet hemm l-obbligu tal-partijiet li jaghtu lilhom infushom lil xulxin fit-totalita` taghhom sabiex tigi stabbilita' bejniethom *"the community of life and love".*

Illi fl-ahharnett din il-Qorti taghmel referenza ghal dak li nghad fis-sentenza fl-ismijiet **"Nathalie O'Toole vs Patrick O'Toole"** (P.A. (N.A.) 25 ta' Marzu 2002) fejn inghad li:-

"Il-kunsens moghti fiz-zwieg skond din l-istess gurisprudenza mhuwiex dak il-kunsens semplici rikjest fil-kuntratt in generali ghaliex il-kuntratt taz-zwieg huwa wiehed "sui generis" u ta' ordni pubbliku. Illi ghalhekk il-partijiet f'kuntratt ta' zwieg mhux biss irid ikollhom il-kapacita' li jaghtu dak il-kunsens, izda li l-istess irid jigi moghti bl-iktar mod liberu u xjenti ghal dak kollu li tirrikjedi r-rabta taz-zwieg. Il-kuntratt taz-zwieg ghandu jigi apprezzat mhux biss bl-ghajnejn oggettivi tal-ligi, izda jrid isib is-sinifikat tieghu fir-relazzjonijiet ta' koppja u l-iskop ahhari taz-zwieg, cjoe' li tnejn minn nies jaghtu lilhom nfushom lil xulxin ad eskluzjoni ta' kollox u kulhadd. Meta ghalhekk ghal xi raguni jew ohra dak il-kunsens ma jkunx gie moghti bil-konoxxenza shiha ta' dak li jgib mieghu z-zwieg, allura jinholoq dubju kemm dak il-kuntratt matrimonjali huwa wiehed validu."

Illi kif inghad fis-sentenza **"Al Chahid vs Mary Spiteri"** (P.A. (RCP) 5 ta' Gunju 2002) *inoltre* l-kunsens irid ikun wiehed tali li permezz tieghu l-parti li tesprimih trid tkun konxja ta' l-obbligi, id-dmirijiet u r-responsabbiltajiet li ggib

maghha l-hajja mizzewga bhal ma huma l-elementi ta' unjoni permanenti, esklussiva w irrevokabbili.

Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati f'diversi sentenzi moghtija minn din il-Qorti nkluzi **"Maria Rita Calleja vs Mohamed Ben Mohamed Khemiri"** (P.A. (RCP) 17 ta' Frar 2000); **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** (P.A. (RCP) 9 ta' Marzu 2000); **"Ousama Sadalah vs Doris Tanti"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000); **"Josephine Gabriel vs Dr. Georg Sapiano et nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) l-1 ta' Frar 2001); **"Mazen Dadouch vs Maria Dadouch xebba Galea"** (P.A. (RCP) 22 ta' Marzu 2002); **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002); **"Marco Tanti vs Catherine Azzopardi"** (P.A. (RCP) 30 ta' Mejju 2002); u **"Giulio Farrugia vs Raquel Anne Farrugia"** (P.A. (RCP) 29 ta' Mejju 2002) fost ohrajn.

Illi min-naha l-ohra fl-**artikolu 19 (1) (f)** jinghad ukoll li z-zwieg ikun null:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg".

Illi dan is-sub-artikolu wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) **u "Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi inoltre fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi

parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) 1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **"Albert Grech vs Josette Grech"** (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit Nru 793/01/RCP), u **"Joseph Mizzi vs Pauline Mizzi"** (P.A. (RCP) 1 t'Ottubru 2002 Cit Nru 50/02/RCP).

<u>III) APPREZZAMENT TAL-PROVI.</u>

Illi l-partijiet iltaqghu fit-3 ta' Settembru 1979 u zzewgu fit-28 ta' Frar 1987. Illi f'dan il-kuntest l-attrici tallega li l-konvenut kien jaghmel dak li fil-fatt kienet tghidlu ommu u ma' kienx jiehu konsiderzzjoni ta' dak li kienet tixtieq hija. Bhal ezempji tghid li ghalhekk fil-fatt marru joqghodu z-Zurrieq, u minkejja li kemm damu jghixu flimkien dejjem xtaqhet li ma' tghix hemm xorta wahda l-konvenut baqa' ma ghamel xejn, anke jekk il-kopja xtrat art Wied il-Ghajn; l-istess tghid li l-koppja kellhom tfal ma' l-ewwel snin taz-zwieg ghaliex hekk riedet omm l-konvenut; tghid li l-istess omm l-konvenut kienet possessiva fil-konfront tal-konvenut, tant li meta sseparaw l-omm agixxiet qisha hadhet lil binha lura. Tghid li l-istess konvenut kien ukoll xhih, fejn anke kien jahdem minn xoghol ghal l-iehor, bi ftit kuntatt bejniethom pero' sodisfazjon ta' x'qala jew x'kien jaghmel bli jaqla' u lilha lanqas kien jaghitha xejn hlief is-somma mizera ta' Lm60 fix-xahar u dan mill-ewwel sena sas-sena meta abbandunaw lil xulxin disa' snin wara. Takkuza lill-konvenut li kien ragel xhih u dan anke fil-konfront ta' uliedu u dan ghaliex kien jippretendi li l-istess attrici kellha tghaddi b'dak l-ammont mizeru anke ghall-manteniment ta' l-istess zewg ulied. Minhabba f'hekk fis-separazzjoni taghha rrinunzjat ghall-manteniment taghha u hija tahdem *full time.*

Illi l-attrici tghid li konsegwenza ta’ dan l-attrici hija kellha wara l-ewwel sena relazzjoni ma’ ragel iehor fuq ix-xoghol . Minhabba din l-attiduni ta’ zewgha fin-1994 kienet ser titlaq mid-dar, izda tghid li inqabdet tqila pero’ telqet fin-1996 u tghid li ghalkemm l-konvenut kien ra ma’ habib Taljan, hija tichad li kellha xi relazzjoni ma’ din il-persuna.

Illi l-konvenut min-naha tieghu jichad dan kollu u jghid li ommu kienet biss tipprova tghin u jghid li l-problemi inqalghu minhabba l-attagament li jiddiskrivi bhala vjolenti ta’ l-attrici kemm qabel u kemm wara z-zwieg. Jghid li jaf li l-attrici kellha relazzjoni ma’ ragel iehor fuq ix-xoghol u jghid li ssusegwentement kellha relazzjoni ohra ma’ Taljan. Jghid ukoll li f’dan iz-zmien l-istess attrici kienet vjolenti fil-konfront tieghu. Jghid li l-attrici zzewget sabiex titlaq mill-problemi li kien hemm f’darha u biex takkwista l-liberta’ tant li hija ppretendiet li ser tibqa’ tghix ghal rasha b’relazzjonijiet ohra ma’ rgiel ohra, kif fil-fatt kellha f’din ir-relazzjoni.

Illi din il-Qorti thoss li certament bejn il-partijiet ma’ hemm l-ebda affjatament dwar il-hajja mizzewga u dan kemm qabel u kemm wara l-istess zwieg, fejn jidher li l-partijiet izzewgu lil xulxin ghall kien ghall kollox komdu ghalihom li jaghmlu dan, anke jekk jidher car li qatt ma’ ddiskutew b’serjeta’ jew almenu rriflettew fuq il-hajja taghhom mizzewga; hekk bhala ezempju, anke jekk wiehed jiehu bhala fatt dak li qalet l-attrici, u cjoe’ li l-konvenut kien dominat minn ommu, ma huwiex car allura ghaliex hija ghazlet li tizzewweg lill-konvenut u tmur toqghod proprju fejn il-genituri ta’ l-istess f’post offrut mill-familjari tal-konvenut stess. Certament li dan ma jaghmilx sens u ma kien ebda raguni, la darba din il-haga kienet qed iddejjaq tant lill-attrici, li hija tinjoraha u taghmel proprju l-oppost li dak li xtaqhek – jekk mhux ghaliha kien aktar importanti li tehles minn sitwazzjoni li kienet fiha u hawn wiehed jista’ jkun li qed jirreferi ghal dak li allega l-konvenut fil-konfront taghha.

Illi l-istess jinghad dwar id-dizgwid bejn il-partijiet, li sar biss wara z-zwieg, meta kienu ser jippruvaw li ser

ikollhom ulied – jidher li dan ma giex determinat mill-istess koppja, izda minn familjari tal-konvenut li ghamlu pressjoni fuq il-koppja sabiex ikollhom it-tfal u jidher li lanqas dan ma’ kien bizzejjed sabiex il-partijet jghixu u jittrattaw lil xulxin bhala koppja mizzewga, kemm ghaliex l-istess attrici kellha *ex admissis* relazzjoni ma’ persuna ohra, filwaqt li l-konvenut baqa’ jkun xhih fil-konfront ta’ martu, minkejja li kien spiss ikun assenti minhabba xoghol u wkoll ghaliex baqa’ jghati widden fuq kollox lill-familjari tieghu u mhux lil marthu.

Illi min-naha l-ohra l-istess jista’ jinghad dwar il-konvenut ghaliex ghalkemm huwa mill-ewwel zmien tar-relazzjoni taghhom beda’ jilmenta, u jidher jistmerr l-attitudini ta’ vjolenza u dispregattiv li l-attrici jghid li kellha fil-konfront tieghu, huwa xorta wahda ghazel li jizzewweg lill-attrici. Mela allura ghalfejn ha’ d-decizjoni li jizzewweg lill-attrici, meta manifestament ma’ kienx jafdaha, tant li fil-fatt baqa’ fir-relazzjoni tieghu ma’ l-attrici, jirreferi ghall-familjari tieghu, sahanistra sa’ l-ahhar tar-relazzjoni taghhom.

Illi fil-kuntest ta’ dan kollu din il-Qorti thoss li ma’ tistax tasal hlief ghall-konkluzzjoni li l-partijiet f’dak il-mument taz-zwieg lanqas biss kienu konxji tas-sinifikat tal-hajja mizzewga u ta’ l-elementi essenzjali taz-zwieg u jidher li dawn baqaw mankanti tul l-konvivenza taghhom u dan ghaliex kien assulutament nieqes fil-kuntest taz-zewgt partijiet kull konoxxenza u impenn lejn il-hajja taghhom bhala familja, indipendenti minn familji ohra, tant li l-konvenut baqa’ jinvolvi b’mod kontinwu lil ommu fid-deczjonijiet li ttiehdu, filwaqt li l-attrici dejjem stmerret dan u jidher li ma’ qatt ma’ setghet taccetta din ir-relazzjoni taghha mal-konvenut, u fil-fatt fittxet li tahrab mill-istess, anke b’relazzjoni ma’ persuni ohra. Ghalhekk il-kunsens ta’ kull parti ghal dan iz-zwieg kien vizzjat abbazi ta’ l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta’ Malta** u fil-fatt din il-Qorti thoss li certament gie ppruvat li kull element ta’ dak li jissejjah *consortium vitae* kien nieqes mid-deskrizzjoni ta’ gudizzju ta’ kull parti.

III. KONKLUZJONI.

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut biss inkwantu dawn huwa b' xi mod inkompatibbli ma' dak hawn premess, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn deciz** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddiecidi z-zwieg ikkuntrattat bejn il-partijiet fit-28 ta' Frar 1987 huwa null u bla effett *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kapitolu 255 tal-Ligijiet ta' Malta** ghar-ragunijiet imputabbli liz-zewg partijiet.

Bl-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn iz-zewg partijiet.

Moqrija.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------